

”Rätt vad det är så står DU där och talar”

Fåglar kvittrade länge i midsommarkvällen i Hjortnäs. En strålkastare från himlen sken ner på den vinglande talaren uppe på talarstenen. Han höll fast sig i en lång trästolpe iklädd gröna blad. Den doftade av sommaräng. Människor i folkdräkter och sommarkläder stod runt omkring, de flesta med blomsterkransar på huvudet. Arne Back står i folksamlingen och betraktar sin son som snart ska tala. Brisen letar sig fram genom skaran och svalkar i den varma kvällen. Folk står ivriga av förväntan. Sonen harklar sig. Tystnaden sprider sig genom folksamlingen. Svetten rinner på pannan. Tystnad. Hur ska han börja midsommartalet? Han uttalar ett fåtal tysta, men väl valda ord. Istället för applåder lyfter människorna händerna mot skyn en efter en, likt vågen-rörelsen. Med midsommartalet avklarat, om något annorlunda detta året, kan budkavlen lämnas över till nästkommande års talare. Midsommardagen är räddad.

Även om det är ett undantag att bara säga några meningar, säger det mycket om bybornas entusiasm för talen. Traditionen som den ser ut idag började med den levnadsglada och omtyckta Hjortnäsbon Arne Back många år tidigare.

— Jag hade gift mig och bjöd in prästen som talare. Då var det mer ”profiler” som professorer som höll i talen. Vi byfolk kunde ju inte tala. Solen sken inte då och det drog in ruskväder. Prästen for och kvar stod jag. Vad gör man då? Jo man går upp och talar.

Så tog det hela fart, en tradition som än idag lever vidare hos grannbyarna Hjortnäs och Sunnanängs gemensamma firande. Traditionen går ut på att en bybo får tala inför hela folksamlingen under midsommarfirandet. Sedan ska budkavlen, likt en stafettpinne, gå vidare till valfri person i byn. Detta ska ske efter talet och det är talarens uppgift att välja. Kraven är få, du får prata om det du vill. Talen är fina och oftast väl genomtänkta.

— Vi är alla lika, vi gör ingen skillnad. Alla har vi gåvan. Rätt vad det är så står DU där och talar, säger Arne.

Arne Back, 87 år, skiner som en sol när jag träffar honom.

Arne har bott hela sitt liv i byn och föddes 1930, samma år som midsommarfirandet återupptogs efter ett drygt 40-årigt uppehåll. Idag firas det med samma sten och majstång som invigdes på 30-talet.

— Förr var stången för tung, männen fick inte upp den, berättar Arne skämtsamt.

Idag är Hjortnäs majstång en av många som reses i Leksands kommun. Midsommartal finns i fler byar kring kommunen, men hur talaren väljs skiljer sig åt från by till by. För att hinna med alla firanden börjar byarna redan veckan före midsommarafton. Det officiella startskottet går dock i Gropen (även kallad Sammilddal) i Leksand. Där samlas varje år tusentals midsommarfirare.

I Hjortnäs är alla välkomna till firandet. Arne tror att källan till byns gemenskap är Hjortnäs brygga. En brygga med tillhörande lotteri, café, bar och dansbana som drivs av byborna. Det är också där midsommarfirandet avslutas med dans.

”Vad är det där?”, undrar flickan och drar lite i pappans Leksandsdräkt samtidigt som hon pekar mot en prick, seglandes ner från himlen. Hon har svårt att fånga faderns uppmärksamhet och musiken från spelmännen blandas med ”åh öuj, åh öuj, åh öuj”. Tillsammans överröstas försöken att fånga pappans intresse och majstången reser sig långsamt.

Efter långdans och tal är det dags att gå till Näsbacken och hissa barnens majstång. Framme vid ”Storå kern” fastnar dock klungan. Det ryker på åkern. När dimman lägger sig blänker en metallreaktion i solljuset. Ut träder en pilot, något skakad. Han blir inte bara känd som den som nödländade på ”Storå kern” utan även som den som fick midsommarfirarna att gå en omväg och bli ”sena” till Näsbacken.

— Händer det något nytt i byn vill folk dit. Vi bybor är som vi är och vi gör ju alltid något roligt av allt, berättar Arne efter sin historia.

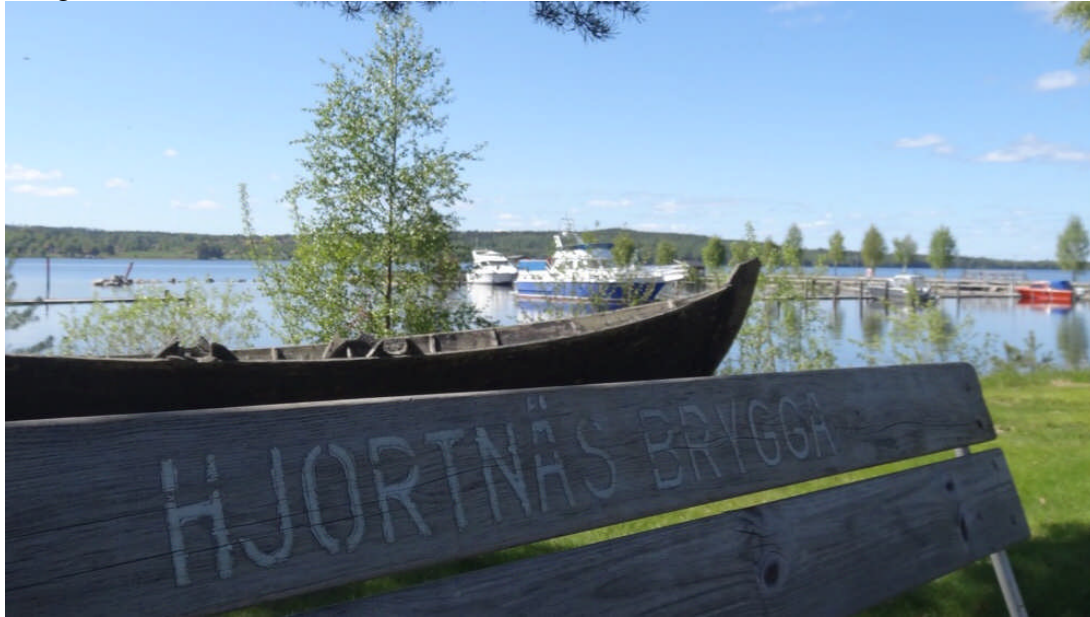
Kanske är det därför människorna oavsett väder dras till majstången. De får höra olika talare varje år, alltid något nytt. Oavsett om man gör vågen eller läser en dikt uppskattas det.

Budkaveln infinner sig i år hos en journalist som varit med i både svensk tv och radio – Lasse Bengtsson. Han har talat i Gropen inför många tusen människor och inför ännu fler genom tv-rutan, men Hjortnäs är speciellt. Extra nervöst. Han känner nämligen de flesta i byn. Hans mamma talade alltid gott om byn och Lasse har spenderat mycket tid på släktgården.

- Hon beskrev Hjortnäs som viktig och vacker med poetiska ord, säger Lasse i telefon när han beskriver sin koppling till byn.

Trots att han varit med över 50 midsommarfiranden ryser han fortfarande när spelmännen kommer gående mot majstången. Själv har Lasse besökt många platser, men Hjortnäs ligger ändå närmast hjärtat. Kanske är det därför årets tal känns extra viktigt.

Lasse har tidigare fått tala i byn om sitt liv som journalist, programledare och arbetet i Afghanistan. Årets midsommartal kommer handla om modern som gick bort i fiol. Samtidigt som han tycker det är viktigt att ta upp hur privilegerad man är i byn och att jämföra med övriga världen.

Det var på Hjortnäs brygga som Lasse dansade sin första dans.

Han är imponerad över bybornas jobb med byföreningarna, hur de lyckas hålla ihop sommardansen på bryggan och allt ideellt arbete. Precis som Arne nämner han att alla drar sitt strå för byns sammanhållning. I år är det Lasses tur att dela med sig och inspirera. Precis som förebilden och kulturprofilen Per Johannes gjorde när han talade. Det är blandade känslor att i år få hålla midsommartalet.

— Att få tala känns både nervöst men också kul, beskriver Lasse när jag frågar om hur det känns.

Fram till årets firande kan man fortfarande se den förra årets majstång.

Jag cyklar förbi majstången på min antika cykel och fastnar lite med blicken. Platsen är tyst. Förra årets majstång ser något sliten ut, men fortfarande vacker. Där står talarstenen och väntar på sin budkavle-bärare Lasse Bengtsson. Det känns idylliskt och jag undrar om det var på liknande sätt Arne tog sig fram? På en gnislande något rostig cykel? Nej, den var nog inte rostig på hans tid och traditioner må vara gamla men inte rostiga. Är det något jag tagit med mig från dessa intervjuer är det att traditioner ofta sprider gemenskap, trygghet och glädje. Kanske känns de enformiga och troligen nödlandar inte ett plan på "Storå kern" varje midsommar. Ett spänningsmoment finns dock alltid kvar: Håller stången i år också? Och vem i byn får budkavlen och tala nästa år?

Majstångsfakta:

Majstången som den ser ut idag är designad av Per Kers.

Tuppen i toppen står för vaksamhet.

Hjärtat för kärlek. Kransarna och ringarna för samanhållning och gemenskap.

Pilarna symboliserar beredskap att kämpa för frihet.

Blommorna och bladen för sommarens fågring.

Text & foto Emma Björk Jäderlund